Nadleśnictwo Hajnówka

Polskie Towarzystwo Ochrony Pierwotnej Przyrody

15 października 2024

PROJEKT

czynnej ochrony orlika krzykliwego, *Aquila pomarina* w Nadleśnictwie Hajnówka

Artur Domaszewicz

Polskie Towarzystwo Ochrony Pierwotnej Przyrody

15 października 2024

Krótka historia ochrony orlika krzykliwego w Puszczy Białowieskiej

Obserwacjami orlika krzykliwego w Puszczy Białowieskiej zajmujemy się od 40 lat. W latach 80-tych polegały one głównie na inwentaryzacji gniazd i wyznaczaniu stref ochronnych. Spotykaliśmy się wówczas m.in. w Nadleśnictwie Hajnówka i w ramach II KTG, która w roku 2012 została zastąpiona przez NTG - Naradą Techniczno-Gospodarczą, ustalaliśmy strefy ochronne wokół gniazd. Początkowo kołowe strefy ochronne, później zastąpione wydzieleniami.

Od roku 2010 zapoczątkowano ochronę czynną orlika, czyli działaniami nad utrzymaniem/polepszeniem jego żerowisk. Jeden z pierwszych projektów dot. ochrony orlika na danych z N-ctwa Hajnówka został opublikowany na YouTube w roku 2010 - https://www.youtube.com/watch?v=fbNwmwjmtOI.

Tego samego roku zgłoszono projekt ochrony orlika krzykliwego w Puszczy Białowieskiej – fragment niżej;

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

UNIA EUROPEJSKA EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

PLAN REALIZACJI PRZEDSIĘWZIECIA WSPÓŁFINASOWANEGO W RAMACH V OSI PRIORYTETOWEJ POIiŚ

NAZWA PROJEKTU
Czynna ochrona orlika krzykliwego oraz innych gatunków ptaków drapieżnych i wodno-błotnych w Puszczy Białowieskiej

PLANOWANY CZAS REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA ; 1.02.2010 – 30.09.2013

CAŁKOWITY BUDŻET PROJEKTU

1.5.1 Całkowita wartość projektu	1.698.300 PLN
1.5.2 Całkowite koszty kwalifikowalne	1.698.300 PLN
1.5.3 Wysokość dotacji	1.443.555 PLN

Projekt został niedoszacowy i w konkursie wygrał ten sam projekt opiewający na ok. 3 mln zł przez Północnopodlaskie Towarzystwo Ochrony Ptaków z Białegostoku. Środki zostały wydatkowane w większości na koszenia i wycinkę krzewów w dolinach cieków oraz na polanach osadniczych. Oczywiście największą wadą tego typu projektów jest okresowa pomoc dla orlików, bowiem po roku – dwóch, obszary zostają ponownie zarośnięte utrudniając lub też uniemożliwiając orlikom dostęp do jego pokarmu (głównie drobnych ssaków). Wówczas planowano w ramach powyższego projektu zwiększyć bazę pokarmową i po części bazę lęgową:

1. Umożliwić dostęp ptaków do pokarmu (drobne gryzonie, płazy, gady, owady). Należ więc z obszarów dolin rzecznych, polan leśnych i osadniczych usunąć nalot drzew i krzewów oraz wykosić wysokie trawy oraz część turzycowisk i trzcin na pow. 1125 ha (mapa 2).

2. Należy też podnieść poziom wody powierzchniowej w okresie lęgowym poprzez zatamowanie odpływu wody w 20 miejscach (mapa 3).

3. Należy ustawić na renaturalizowanych terenach, pozbawionych drzew, czatowiska w postaci wysokich tyczek (200 szt.).

4. Na obrzeżu bagiennych lasów należy ustawić platformy gniazdowe (20 szt.).

Członkowie Polskiego Towarzystwa Ochrony Pierwotnej Przyrody w trakcie wycinania krzewów

Orlik krzykliwy na Podlasiu i w Puszczy Białowieskiej

W centrach występowania orlika krzykliwego dominującą formą krajobrazu są tereny nizinne (Kotlina Biebrzańska, Dolina Narwi) lub łagodnie pofałdowane obszary wysoczyznowe (Wysoczyzna Białostocka). Jedynie w północnej części zwarty areał populacji podlaskiej sięga na tereny pojezierzy (Równina Augustowska). Granice tej populacji mają charakter umowny, ponieważ od zachodu styka się z populacją warmińsko-mazurską. W części południowej jest dość wyraźnie rozdzielona geograficznie od populacji lubelskiej. Wyodrębnienie populacji podlaskiej wynika z dość swoistego rozmieszczenia stanowisk lęgowych orlika krzykliwego. W odróżnieniu od województwa warmińsko-mazurskiego, orlik krzykliwy na Podlasiu gniazduje w mocno zagęszczonych skupiskach.

Wyodrębnić można kilka obiektów, na terenie których koncentruje się ponad 60 % populacji lęgowej: Puszcza Białowieska, Puszcza Knyszyńska, Puszcza Augustowska i Kotlina Biebrzańska. Liczebność populacji podlaskiej oszacowano na 230–320 par, co stanowi ok. 11 % populacji krajowej. Średnie zagęszczenie wynosi ok. 1,6 pary/100 km2. Z uwagi na bardzo nierównomierne rozmieszczenie jest silnie zróżnicowane przestrzennie. Najwyższe zagęszczenie odnotowano w powiatach hajnowskim (4,6 pary/100 km2), oraz białostockim i grajewskim (odpowiednio 2,6 oraz 2,8 par/100 km2). Lokalnie zagęszczenie może przekraczać 8 par/100 km2, np. w Puszczy Białowieskiej, a nawet w zróżnicowanym krajobrazie rolniczym (*Pugacewicz 2010*[1]). Populacja podlaska jest mało stabilna pod względem liczebności i rozpowszechnienia. Na przestrzeni ostatnich 20 lat odnotowano spadek liczebności w Puszczy Białowieskiej i w Kotlinie Biebrzańskiej, ale jednocześnie w krajobrazie rolniczym Wysoczyzny Białostockiej populacja lokalnie podwoiła liczebność.

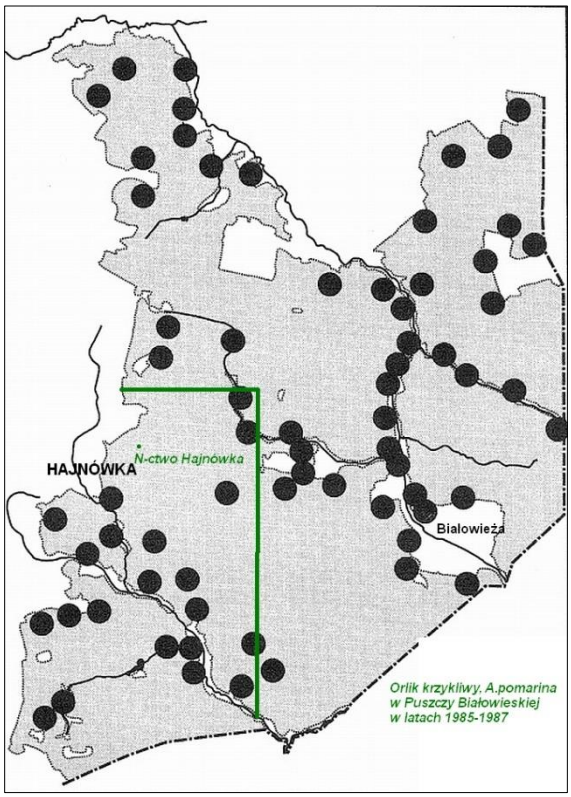
[1] *Pugacewicz E. 2011. Rozmieszczenie i liczebność orlika krzykliwego Aquila pomarina w Puszczy Białowieskiej w 2011 roku. PTOP – raport z realizacji projektu LIFE+.*

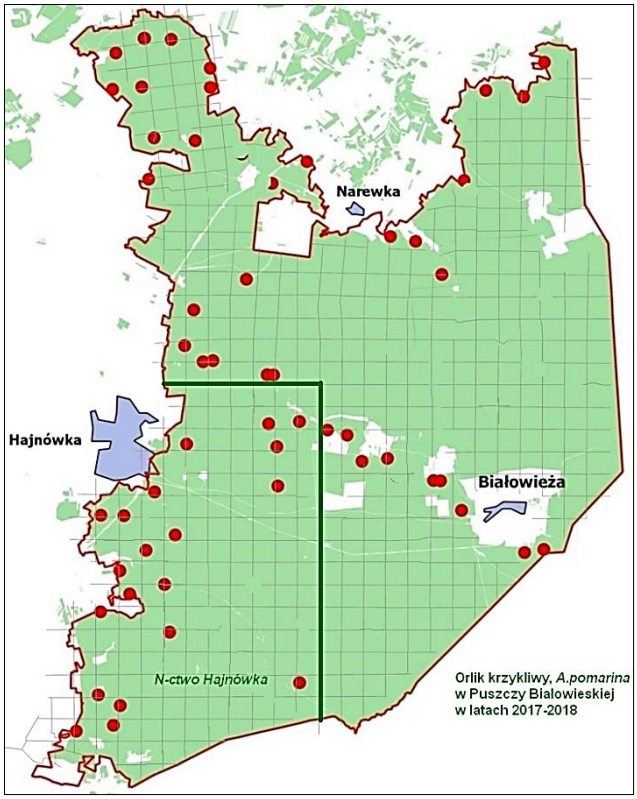
Trend liczebności w wymiarze całej populacji podlaskiej jest raczej stabilny, nieznacznie wzrasta rozpowszechnienie gatunku w regionie. Niepokojąco niskie są natomiast parametry rozrodcze, zwłaszcza wewnątrz dużych kompleksów leśnych. Sukces lęgowy dla okresu 1993-2012 (N=559) wynosił 59% (*Komitet Ochrony Orłów niepubl.).*

Na skrajach Polany Białowieskiej jego liczebność wynosiła 3-4 par lęgowych w zależności od obfitości pokarmu w danym roku, zwłaszcza drobnych gryzoni. Jego obszary żerowiskowe[2] to dolina rz. Narewki oraz skraje Polany. Jego loty patrolowe (przeloty, bez żerowania) to obszar całości polan osadniczych Puszczy Białowieskiej, nawet nad zwartą zabudową Białowieży (*PTOPP – niepubl.).*

Orlik krzykliwy w Nadleśnictwie Hajnówka

Na obszarze N-ctwa Hajnówka wg danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz danych *Ceniana i in. 2019*[3] oraz własnych własnych (PTOPP) wynika, że znajdowały się tu 18-22 gniazda orlika krzykliwego.

Jak wynika z załączonych mapek wskutek zarastania doliny rz. Leśnej, prawie wszystkie stanowiska orlika z lat 1985-87 zniknęły po części przenosząc się na skraje Puszczy Białowieskiej.

Roślinność polan osadniczych jako wskaźnik występowania orlika krzykliwego

Stan populacji orlika uzależniona jest głównie od jego żerowisk które w połowie znajdują się poza obszarami leśnymi, czyli na obrzeżach Puszczy Białowieskiej oraz polanach osadniczych. W ramach zleceń dla PTOPP dokonano próby określenia składu gatunkowego roślinności zielnej i jej przydatności jako żerowisk dla orlika na przykładzie Polany Pogorzelskiej i Budnickiej. Możemy przypuszczać, że skład gatunkowy polan leśnych jest podobna. Dla orlika krzykliwego skład gatunkowy roślinności jest drugoplanowy. Podstawowym elementem środowiskowym jest wysokość i gęstość roślinności kształtująca dostęp do pokarmu orlika.

[2] *Obszar żerowiskowy orlika = tereny na których ptaki polują na podstawie obserwacji terenowych*.
[3] *Cenian Z., Karpowicz R., Pugacewicz E. 2019. Rozmieszczenie i liczebność gatunków strefowych w obszarach Natura 2000: Ostoja Warmińska, Puszcza Napiwodzko-Ramucka, Puszcza Knyszyńska i Puszcza Białowieska. PTOP*

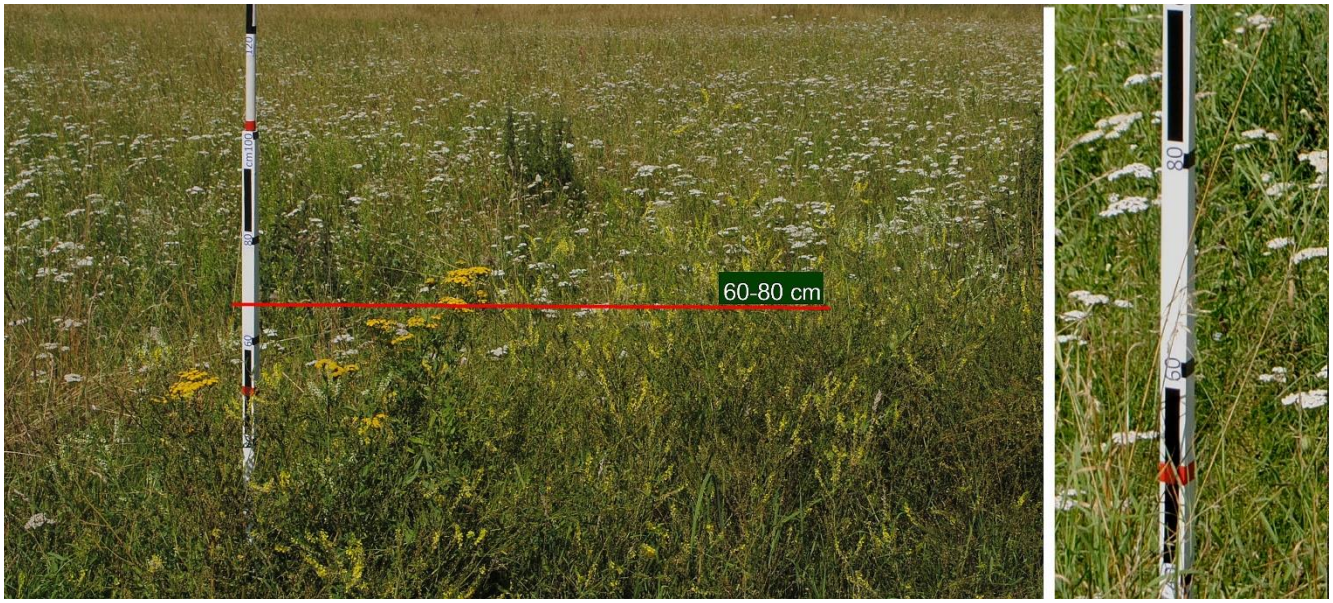
Roślinność opracowywanego terenu, polan osodniczych, ma głównie charakter półnaturalny i synantropijny. Rozpoznano tu roślinność półnaturalną (roślinność trawiasta i łąkowa), sztuczną (pola uprawne) i synantropijną (roślinność na siedliskach antropogenicznych). W ujęciu fitosocjologicznym roślinność należy do wielu klas syntaksonomicznych; *Molinio-Arrhenatheretalia, Agropyretea, Artemisietea vulgaris, Molinio-Arrhenatheretea, Stellarietea mediae, Stellarietea mediae, Stellarietea mediae, Trifolio-Geranietea* (10) oraz 13 rzędów i 4 zespołów (*Domaszewicz 2022*)[4]

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Klasa/rząd/zespół/związek wg charakterystyki (wg. Matuszkiewicza 2006)
1	*Arrhenath. elatius*	Rajgras wyniosły	*All. Arrhenatherion*
2	*Apera spica-venti*	Miotła zbożowa	*All. Aperion spicae-venti*
3	*Achillea millefolium*	Krwawnik pospolity	*O. Arrhenatheretalia*
4	*Agrimonia eupatorium*	Rzepik pospolity	*Ass. Trifolio-Agrimonietum*
5	*Anthemis tinctoria*	Rumian żółty	*O. Festucetalia valesiacae*
6	*Brachypod. pinnatum*	Kłosownica pierzasta	*O. Festucetalia valesiacae*
7	*Bromus secalinus*	Stokłosa żytnia	*O. Centauretalia cyanii*
8	*Campanula patula*	Dzwonek rozpierzchły	*All. Arrhenatherion*
9	*Capsella bursa-pastoris*	Tasznik pospolity	*O. Chenopodietea*
10	*Centaurea cyanus*	Chaber bławatek	*O. Centauretalia cyani*
11	*Chenopodium album*	Komosa biała	*O. Polygono-Chenopodietalia*
12	*Dactylis glomerata*	Krupówka pospolita	*O. Arrhenatheretalia*
13	*Daucus carota*	Marchew zwyczajna	*O. Arrhenatheretalia*
14	*Echinochloa crusgalli*	Chwastn. jednostronna	*All. Chenopodion fluviatile*
15	*Echium vulgare*	Żmijowiec zwyczajny	*Ass. Echio-Melilotetum*
16	*Elymus repens*	Perz właściwy	*Cl. Agropyretea, Ass. Convolvulo-Agropyreton*
17	*Equisetum arvense*	Skrzyp polny	*Cl. Agropyretea*
18	*Galium aparine*	Przytulia czerpana	*SCl. Galio-Urticenea*
19	*Galium verum*	Przytulia właściwa	*Cl. Trifolio-Geranietea*
20	*Geranium pusillum*	Brodziszek drobny	*O. Polygono-Chenopodietalia*
21	*Lamium amplexicaule*	Jasnota różowa	*Ass. Lamio-Veronicetum i Veronico-Fumarietum*
22	*Leucanthemum vulgare*	Jastrun właściwy	*O. Arrhenatheretalia*
23	*Lolium perenne*	Życica trwała	*All. Polygonion avicularis*
24	*Poa annua*	Wiechlina roczna	*Ass. Prunello-Plantaginetum*
25	*Poa pratensis*	Wiechlina łąkowa	*Cl. Molinio-Arrhenatheretea*
26	*Polygonum aviculare*	Redest ptasi	*Cl. Stellarietea mediae*
27	*Rumex acetosa*	Szczaw zwyczajny	*All. Aperion spicae-venti*
28	*Galinsoga parviflora*	Żółtlica drobnokwiat.	*Ass. Galinsogo-Setarietum*
29	*Saponaria officinalis*	Mydlica lekarska	*O. Senecion fluviatilis*
30	*Stellaria media*	Gwiazdnica pospolita	*Cl. Stellarietea mediae*
31	*Setaria viridis*	Włośnica zielona	*All. Panico-Setarion*

[4] *Domaszewicz A. 2022. Raport oddziaływania na środowisko planowanej inwestycji budowlanej w obszarze Natura 2000 pn. „Zabudowa jednorodzinna na działce 133 i 134, gm. Białowieża, obręb Budy wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną" ze szczególnym uwzględnieniem orlika krzykliwego*

32	*Tarax. offici-nale*	Mniszek pospolity	*O. Arrhenatheretalia*
33	*Thlaspi arvense*	Tobołki polne	*Cl. Stellarietea mediae*
34	*Trifolium pratense*	Koniczyna łąkowa	*Cl. Molinio-Arrhenatheretalia*
35	*Urtica dioica*	Pokrzywa zwyczajna	*Cl. Artemisietea vulgaris*
36	*Verbascum nigrum*	Dziewanna pospolita	*All. Atropion belladonnae*
37	*Viola arvensis*	Fiołek polny	*Cl. Stellarietea mediae*

Pomiary wysokości roślinności

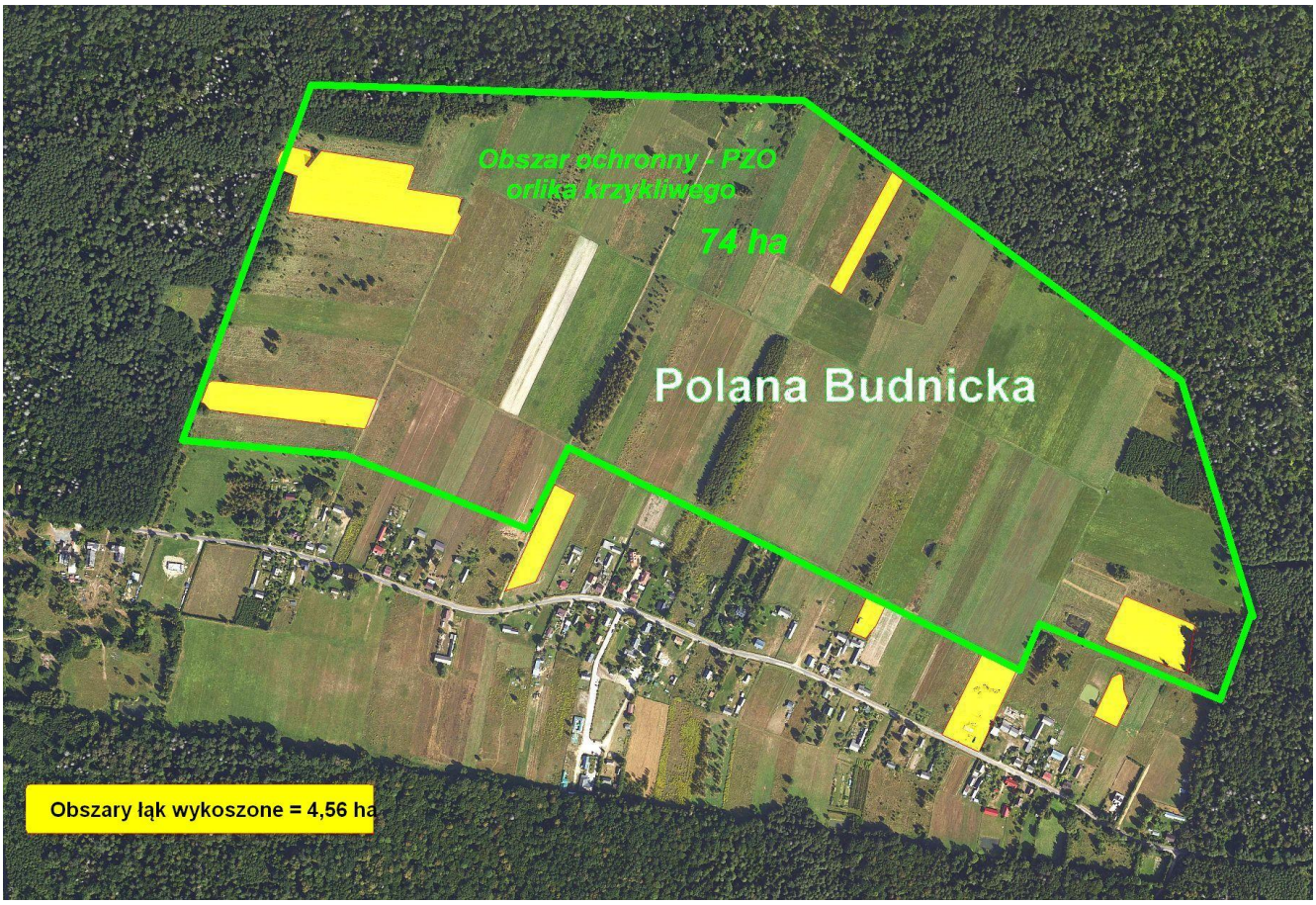
Maj, początek wegetacji – zachodnia część Polany Białowieskiej; działka nr geod. 247/2

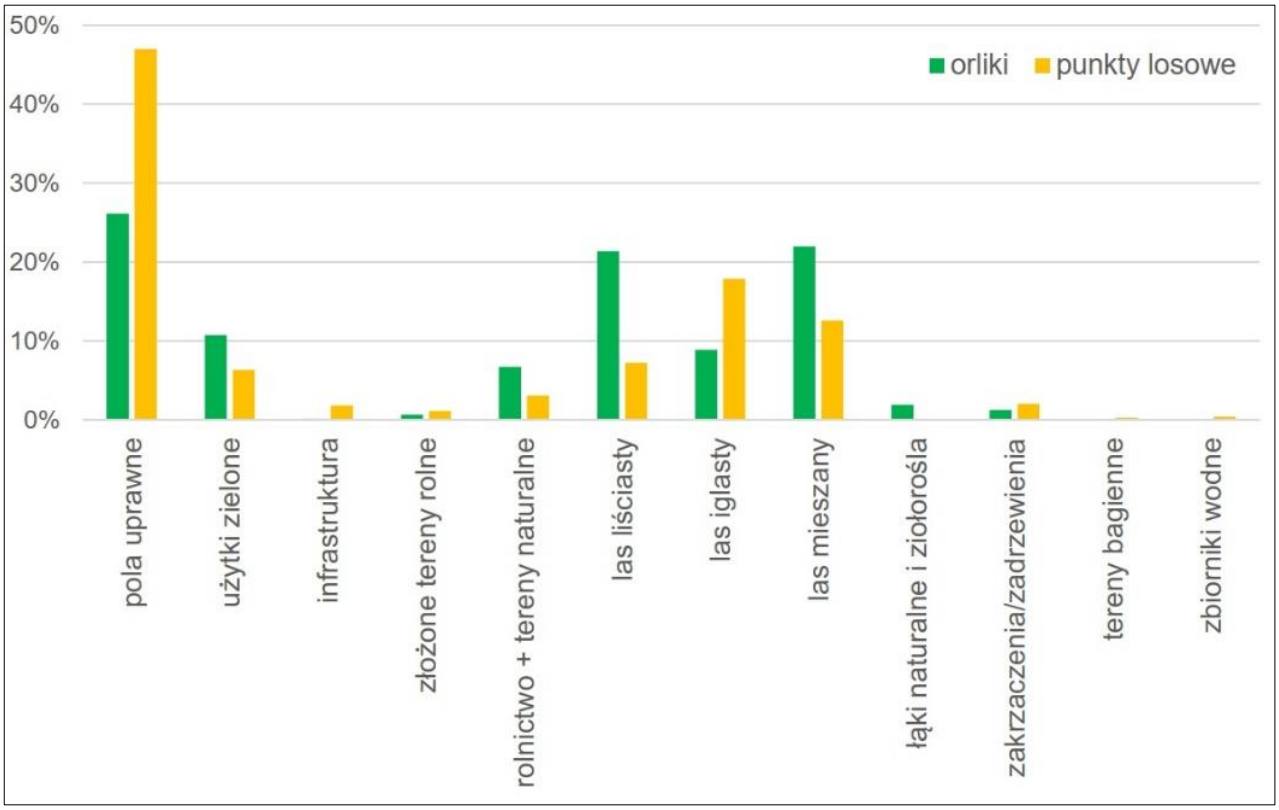
Lipiec, koniec wegetacji – Polana Pogorzelska; działka nr geod. 172/1 – wys. roślinności 150-170 cm.

Z biologii orlika krzykliwego, jak i pozostałych gatunków ptaków drapieżnych (szponiastych) wynika, że orlik odławia swoje ofiary w zasięgu wzroku. Roślinność o wysokości 20-25 cm nie pozwala mu dostrzec potencjalnych ofiar więc obszary porośnięte roślinnością ponad tą wysokość nie mogą być żerowiskiem orlika krzykliwego.

W przypadku polan osadniczych są to jedynie obszary po sianokosach, są żerowiskami orlika. Są one atrakcyjne jedynie dla orlika krótko po sianokosach. Obserwowano stosunkowo często żerujące orliki, często z bocianami białymi, w pierwszym dniu po sianokosach. W późniejszym terminie były spotykane rzadziej. Po kilku dniach były spotykane już jako osobniki przelatujące.

Na przykładzie Polany Budnickiej ukazujemy, że stosunek powierzchni wykoszonych łąk do powierzchni obszaru ochronnego orlika krzykliwego to zaledwie 6,2%. Już z tego przykładu wynika, że bezzasadnym jest obejmowanie 74 ha użytków rolnych, jeżeli orlik może korzystać przez kilka dni z powierzchni niecałych 5 ha. Podobna sytuacja jest na pozostałych polanach osadniczych. Związane jest to ze strukturą rolnictwa. Dzisiaj na polanach osadniczych siano jest sprzedawane do Białowieskiego Parku Narodowego lub wykorzystywane na potrzeby własne, czyli na karmę dla koni. Są one wykorzystywane głównie jako zaprzęg do popularnych tu bryczek, zwłaszcza w Białowieży.

Wybrane elementy biologii orlika krzykliwego

Z przeprowadzonych wieloletnich badań w Puszczy Białowieskiej wynika, że orlik krzykliwy przebywa na skrajach lasu oraz w dolinie rz. Narewki i górnej części Leśnej, które tracą na znaczeniu, ponieważ podlegają naturalnej sukcesji roślinności. Do obszarów żerowiskowych należą głównie kośne łąki i częściowo pola uprawne wiosną oraz obszary ugorów porośniętych niską roślinnością zielną. Obszary zabudowane były w zasadzie unikane, bowiem większość obserwacji orlików dotyczyły tam „lotów patrolowych" na stosunkowo dużych wysokościach, chociaż wczesną wiosną żeruje na polach, stosunkowo blisko zabudowy, zwłaszcza jeżeli to obszary podmokłe.

Z badań *Mirskiego 2018*[5] **wynika, że orliki ponad połowę czasu (52%) spędzały w lasach**, w tym najchętniej w lasach liściastych (ryc. wyżej). Na terenach otwartych spędzały najwięcej czasu w krajobrazie rolniczym, na polach uprawnych, użytkach zielonych i złożonych systemach upraw. Pozostałą część czasu spędzały przede wszystkim na polach uprawnych (27%). **Użytki zielone z terenami naturalnymi stanowią 17%**.

Wyniki opracowano na dużym materiale. Badania oparte były o materiał telemetryczny z 12 osobników orlika krzykliwego (8 samców, 2 samice, 2 ptaki o nieznanej płci), zebrany w latach 2017-2018. Materiał stanowiło 86 820 lokalizacji GPS, średnio 7205 punktów na osobnika (min: 922, max: 17 347). Do analiz wybrano tylko lokalizacje GPS zebrane na terenach otwartych na obszarze Polski (niektóre ptaki z Puszczy Białowieskiej wylatywały także na obszar Białorusi). Ostateczny materiał stanowiło 42 740 lokalizacji GPS, średnio 3561 (224 – 10027) na osobnika.

Natomiast z opracowania *Mirskiego 2018a*[6] wynika, że wielkość areałów osobniczych wyniosła średnio 54 km² i wyraźnie różniła się między populacjami. Najmniejsze areały osobnicze miały samce z Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej (średnio 6,5 km²) oraz Ostoi Warmińskiej (14,9 km²). **Zdecydowanie większe były rewiry orlików z Puszczy Białowieskiej (średnio 71,3 km²)** i Puszczy Knyszyńskiej (średnio aż 113,3 km²). Wielkość rewirów u ptaków śledzonych przez dwa lata nie różniła się znacząco.

Materiał zebrano spośród 12 śledzonych osobników, siedem było śledzonych przez dwa kolejne sezony. Większość złowionych osobników zebrało kilka-kilkanaście tysięcy lokalizacji GPS, z wyjątkiem jednego osobnika, który zebrał 1,5 tysiąca punktów, a jego loger zaczął ulegać awarii jeszcze na lęgowisku i wkrótce zamilkł. Hajnowska samica orlika z roku 2017 (mapa niżej) mimo krótkiego okresu badań odnotowała 6285 punktów GPS ustalając wielkość swego terytorium na pow. 92,43 km.

Środki finansowe a ochrona przyrody w nadleśnictwach

W 2021 r. Lasy Państwowe wypracowały rekordowe przychody na poziomie 10 mld zł przy zysku netto 700 mln zł. Na wynagrodzenia poszło 29,5% tej kwoty, a na ochronę przyrody… jedynie 0,5%! Wydatki na ochronę przyrody spadły z 57 milionów PLN w 2021 r. do 47 mln PLN w 2016 r[7].

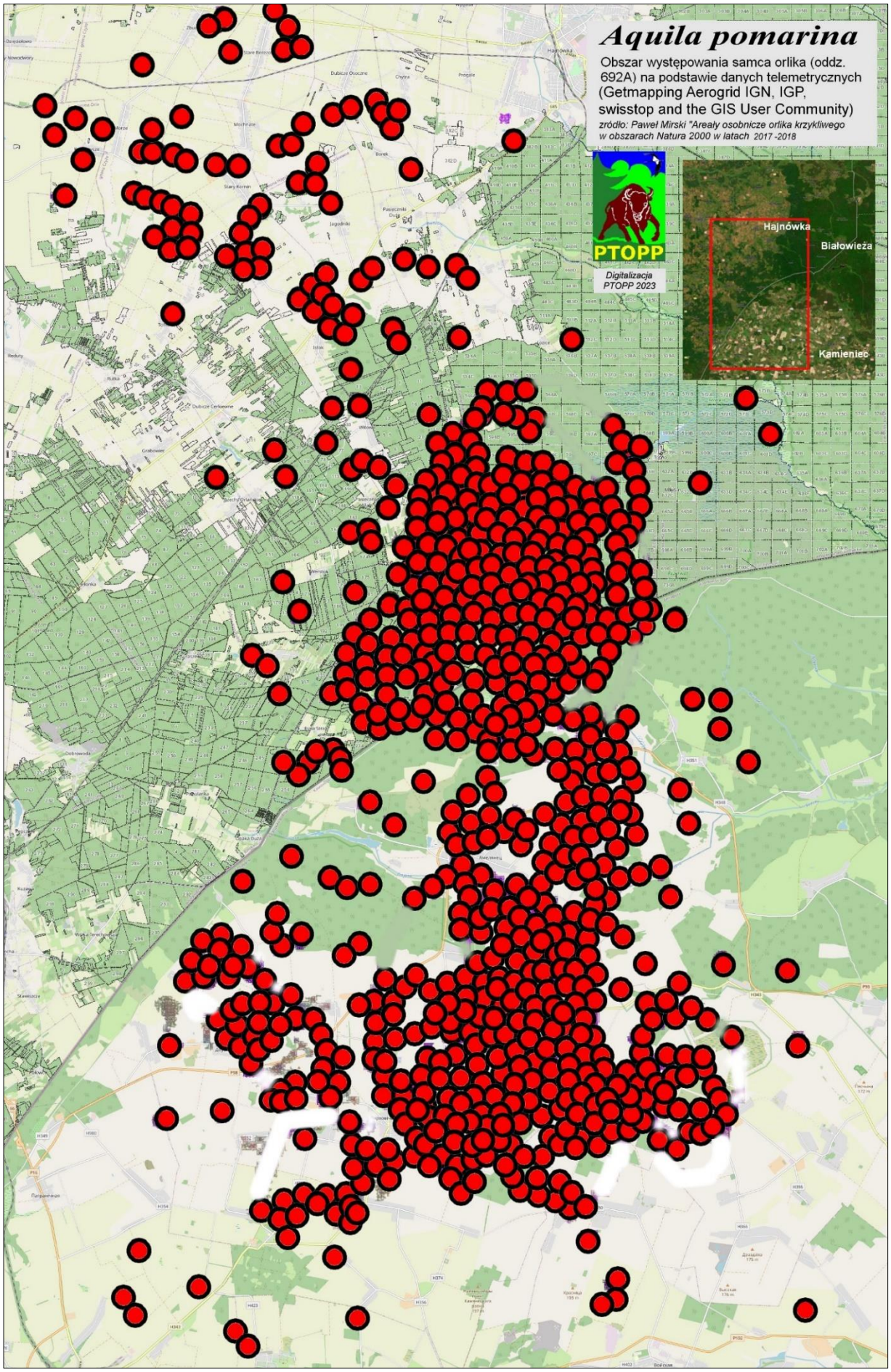
Abstrahując od wiarygodności powyższych danych internetowych liczby są alarmujące. Uważam, że nadleśnictwa zamknęły się na środowisko „ochroniarzy" bowiem ich główna domena, to negowanie działalności nadleśnictw, czyli lasów państwowych. W dział ochrony przyrody wliczane są działania edukacyjne – jak najbardziej potrzebne. Na obszarze Nadleśnictwa Hajnówka są to np. szlaki „Orlika krzykliwego" oraz „Bioróżnorodności Puszczy Białowieskiej" w postaci tablic informacyjnych. Być może przyłączymy się do tego projektu. Natomiast nasze stowarzyszenie proponuje czynną ochronę orlika krzykliwego na obszarze Nadleśnictwa.

---

[5] *Mirski P. 2018. Wybiórczość żerowiskowa orlika krzykliwego w obszarach Natura 2000: Ostoja Warmińska, Puszcza Napiwodzko-Ramucka, Puszcza Knyszyńska i Puszcza Białowieska w latach 2017-2018. PTOP.*

[6] *Mirski P. 2018a Areały osobnicze orlika krzykliwego w obszarach Natura 2000: Ostoja Warmińska, Puszcza Napiwodzko-Ramucka, Puszcza Knyszyńska i Puszcza Białowieska w latach 2017-2018. PTOP*

[7] *Ziemia na rozdrożu - https://ziemianarozdrozu.pl/na-co-ida-miliardy-z-lasow-panstwowych-05-na-ochrone-przyrody-295-na-wynagrodzenia/*

Aquila pomarina
Obszar występowania samca orlika (oddz. 692A) na podstawie danych telemetrycznych (Getmapping Aerogrid IGN, IGP, swisstop and the GIS User Community)
zródło: Paweł Mirski "Areały osobnicze orlika krzykliwego w obszarach Natura 2000 w latach 2017 -2018
PTOPP
Digitalizacja PTOPP 2023
Hajnówka
Białowieża
Kamieniec

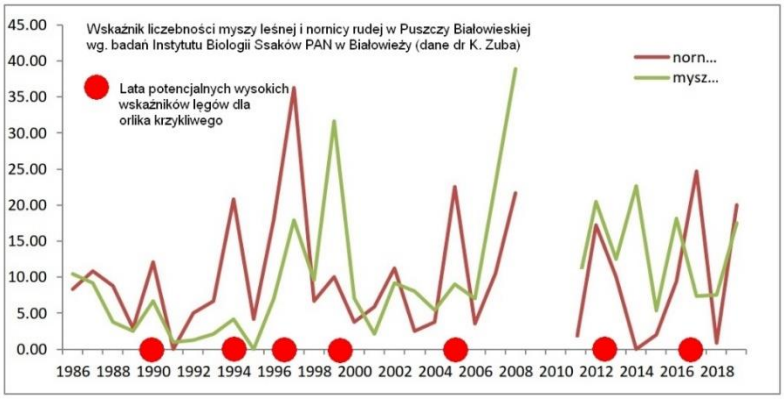
Ochrona orlika w N-ctwie Hajnówka

Powyższa mapa na podstawie materiału jak najbardziej wiarogodnego[6], przedstawia orlika z pod Hajnówki (oddz. 692 A). Od swojego gniazda żeruje/przebywa we większości na polach w okolicy Hajnówki lub daleko na białoruskich łąkach. Oznacza to, że jego baza pokarmowa w lasach jest uboga i poluje on daleko od swego gniazda, mimo że w lasach przebywa połowę swojego życia.

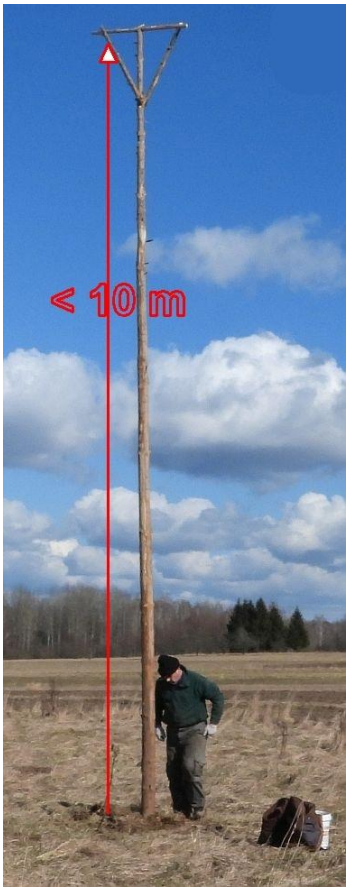

Nie wdając się w szczegóły dot. strat energetycznych, należy powiedzieć, że orliki nie nabywają wystarczającej energii w swoim obszarze lęgowym i korzystają z łąk i pól wokół ich gniazd. Jest to związane z przełożeniem się na sukces lęgowy. W latach ubogich w jego pokarm, zwłaszcza w drobne ssaki nie wyprowadzają one lęgów pochłaniające znaczne ilości energii, co udokumentowano na przykładzie lęgów orlika w N-ctwie Hajnówka - https://www.youtube.com/watch?v=fbNwmwjmtOI

Na podstawie danych dot. liczebności drobnych ssaków można wnioskować o kondycji populacji orlika krzykliwego w Puszczy Białowieskiej, a nawet przewidzieć lata „bogate w drobne ssaki", bowiem piki liczebności drobnych ssaków powtarzają się co 2-4 lata.

Nasze stowarzyszenie ma wieloletnią praktykę dot. wdrażania mechanizmów ochrony ptaków drapieżnych i sów na obszarze Puszczy Białowieskiej. Nasze ekspertyzy są wykorzystywane np. przez Komitet Ochrony Orłów czy też Stowarzyszenie Ochrony Sów w różnych materiałach dot. ochrony gatunkowej ptaków drapieżnych i sów. Nasze opracowania i publikacje są też wykorzystywane w ogólnopolskich opracowaniach jak np. w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt". Współpracujemy także z Monitoring of Raptors and Owls in Europe gdzie zamieszczamy nasze raporty z NE Polski.

Orlik siedzący na 4 metrowym czatowisku, drugi który udał się w kierunku doliny rz. Narewki (Polana Białowieska - oddz. 399)

Aktualnie metody ochrony orlika polegają głównie na ochronie jego żerowisk, edukacji ekologicznej a czynna ochrona polega głównie na wykaszaniu zarastających łąk i usuwanie krzewów. Jest to metoda kosztowna i mało efektywna, bowiem działa jedynie okresowo.

Proponujemy tanią, sprawdzoną i w miarę skuteczną metodę polegającą na stawianiu czatowisk dla orlika krzykliwego na obszarach polan osadniczych, a także polan śródleśnych i wyrębach. Tą metodą są chronione też inne gatunki ptaków drapieżnych i sów, którym ułatwiamy dostęp do pokarmu. W uproszczeniu są to tyczki o wys. ok. 10 m zakończone siedliskiem dla ptaków, wg zasady – czym wyższe czatowisko, tym większy obszar penetracji wzrokowej ptaków. Obliczając optymalne zagęszczenie czatowisk na łące po sianokosach – orlik dostrzeże potencjalną (ruszającą) się zdobycz z odległości ok. 40-45 m, czyli obejmuje swym wzrokiem ok. 5 – 6 tys. m². Przy trawach i turzycach o wys. ok. 30 cm obejmuje on wzrokiem jedynie 1,3 tys. m². Tak więc przewidujemy czatowiska oddalone od siebie ok. 100 m.

Stawianie czatowisk jest o tyle ważne, bowiem ptaki drapieżne tracą sporo energii podczas lotów za poszukiwaniem pokarmu. Czatownie umożliwiają mu jej zaoszczędzenie, bowiem może on tam siedzieć nawet ponad godzinę, być może dłużej.

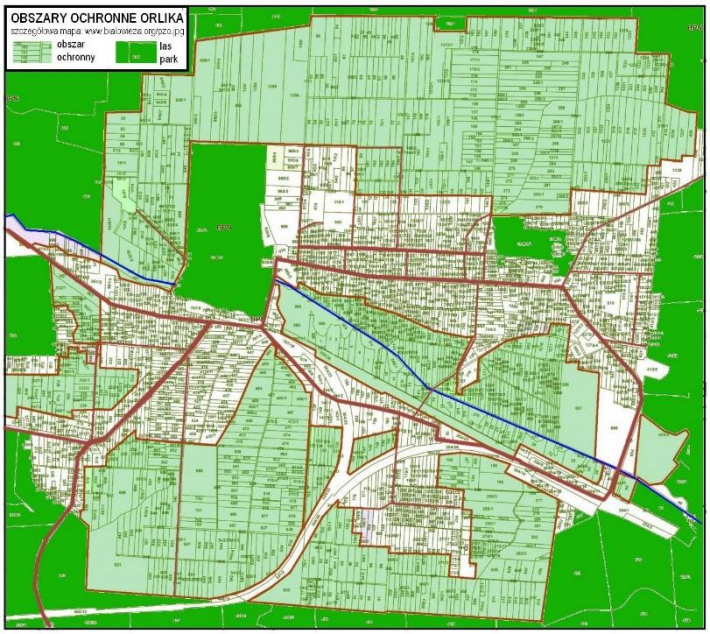
Argument, że stawianie czatowni na polanach leśnych mija się z celem jest bezzasadny. Orliki, jak też inne ptaki drapieżne nie siadają na zdrowe drzewa, szczególnie sosny i świerki, bowiem igły i liście uniemożliwiają im posadowienie się oraz pole obserwacji, która jest znacznie ograniczona. Czatownia daje wgląd 360º.

Niżej jeden z artykułów dot. orlika w Gminie Białowieża opublikowanym w „Głosie Białowieży" omawiający projekt rozmieszczenie czatowni na terenie Gminy Białowieża.

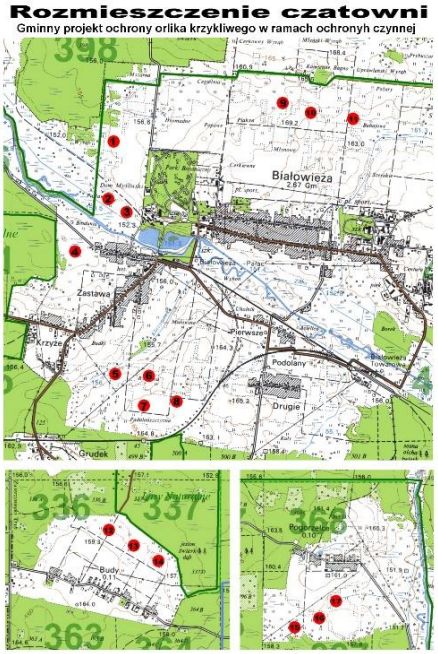
Białowieża chroni orlika

W czerwcowym numerze „Głosu Białowieży” pisaliśmy o występowaniu orlika krzykliwego na Podlasiu oraz w naszej gminie. Dzisiaj o jego ochronie.

Zgodnie z zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z roku 2015 objęto prawie 70% użytków rolnych działaniami ochronnymi dla orlika krzykliwego.

Niestety, większa część tych użytków jest wykorzystywana przez rolników. A zgodnie z powyższym zarządzeniem na obszarze ochronnym nie można się budować i prowadzić jakiejkolwiek działalności turystycznej. Nawet w przypadku budowy stodoły lub garażu niezbędne jest stosowne zezwolenie, czyli, tzw. raport oddziaływania na środowisko (OOŚ). Dlatego, takie grunty tracą na wartości. I tak na Pogorzelcach łąka na obszarze ochrony orlika kosztuje 5 zł/m², a poza tym obszarem ochrony - 150 zł/m².

Łatwo więc wyliczyć, że jedynie na Polanie Białowieskiej rolnicy są stratni ponad miliard złoty. Z drugiej strony wątpliwym jest, czy wszystkie wyznaczone obszary są obszarami ochronnymi dla orlika, a dokładniej żerowiskami tych ptaków. Z badań Polskiego Towarzystwa Ochrony Pierwotnej Przyrody wynika, że jest to część tych obszarów.

Można powiedzieć, że wyznaczenie obszarów Natura 2000 na obszarze polan osadniczych Puszczy Białowieskiej było błędem. Bowiem przedmiotem ochrony ma być Puszcza, nie zaś grunty orne. Inwestorzy, którzy ubiegają się o zezwolenie na budowę, oraz ci którzy ją dostali na obszarach ochronnych orlika, są obligowani do tzw. rekompensat przyrodniczych. Zazwyczaj jest to pozostawienie części działki jako koszonej łąki mogącej być wykorzystywanej przez orliki jako łowiska oraz ustawiania tzw. czatowni dla ptaków drapieżnych w postaci wysokich tyczek z których może polować orlik, jak też inne ptaki drapieżne.

Ochrona orlika jest kosztowna. Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków wydatkowało 3 mln zł na jego ochronę w Puszczy. Polegała ona głównie na wykaszaniu krzewów i traw aby stworzyć miejsca żerowania dla orlików. Mimo wszystko są to działania doraźne. Dzisiaj te obszary ponownie zarosły. O wiele efektowniejsze, jest stawianie czatowisk dla orlika, minimalnym kosztem w miejscach jego potencjalnych żerowisk. Taki mikro-program przyjęła Białowieża stawiając czatownie dla orlika z pomocą przyszłych inwestorów, także tych, których planowane inwestycje nie uzyskały aprobaty Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku.

Artur Domaszewicz